

Anna Mróz
Miljö- och hälsoskyddsinspektör
Telefon 08-508 28 182
anna.mroz@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

E 18 HJULSTA - KISTA, KONTROLLPROGRAM UNDER BYGGTIDEN

Förslag till beslut

- 1 Förelägga Vägverket att under byggandet av E 18 Hjulsta-Kista följa det upprättade dokumentet "Kontrollprogram under byggtiden", inklusive bilagorna 1 och 2 med beaktande av förvaltningens synpunkter:
 - Evakuering till ersättningsbostäder ska erbjudas vid överskridanden av Naturvårdsverkets riktvärden för byggbullernivåer inomhus (NFS 2004:15) då inga andra åtgärder gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för nivåer över riktvärden under en vecka.
 - Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets rekreationsområden ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.
 - Skogsvaktarkärret och Hästa Groddamm får inte användas för avledning av länshållningsvatten från det planerade vägbygget.
 - Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets naturvärden, även innanför arbetsområdena, ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Gunnar Söderholm

Gustaf Landahl

Sammanfattning

Vägverket avser att bygga om vägsträckan Hjulsta–Kista för att förbättra vägens standard när det gäller säkerhet och framkomlighet. Ombyggnaden av vägen beräknas pågå mellan år 2009-2014.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet för den miljöfarliga verksamhet som ombyggnaden av vägen medför. För att det ska bli tydligt för såväl Vägverket, dess entreprenörer som Miljö- och hälsoskyddsnämnden vilka krav som gäller under byggtiden behöver det finnas ett kontrollprogram.

Vägverket har sänt in ett slutligt förslag till kontrollprogram under byggtiden för ombyggnaden av E 18 mellan Hjulsta och Kista. Kontrollprogrammet har tagits fram i samråd med miljöförvaltningarna i Stockholm, Sundbyberg, Sollentuna, Järfälla och Solna. Programmet omfattar hanteringen av frågor som rör buller, vibrationer, stömljud, vattenpåverkan, förorenade massor, kemikalier och avfall, naturvärden samt information och klagomål.

Förvaltningen anser att Vägverkets förslag till kontrollprogram är väl avvägt och på ett bra sätt tar tillvara de erfarenheter som finns från liknande byggprojekt. Förvaltningen föreslår därför att Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Vägverket att följa kontrollprogrammet med beaktande av nedanstående synpunkter:

- Evakuering till ersättningsbostäder ska erbjudas vid överskridanden av Naturvårdsverkets riktvärden för byggbullernivåer inomhus (NFS 2004:15) då inga andra åtgärder gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för nivåer över riktvärden under en vecka.
- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets rekreationsområden ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.
- Skogsvaktarkärret och Hästa Groddamm får inte användas för avledning av länshållningsvatten från det planerade vägbygget.
- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets naturvärden, även innanför arbetsområdena, ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Bakgrund

Vägverket avser att bygga om vägsträckan Hjulsta–Kista för att förbättra vägens standard när det gäller säkerhet och framkomlighet. E 18:s nuvarande sträckning mellan Rissne och Järva krog ska bli en lokal väg och istället kommer Kymplingelänken, mellan Rinkeby och Kista, att bli en del av den nya E 18, figur 1. Ombyggnaden av vägen beräknas pågå mellan år 2009-2014.

Vägsträckan som ska byggas om mellan Hjulsta-Kista omges av förorterna Tensta, Rinkeby och Kista samt en mera spridd bebyggelse i Järfälla. Vid Ulvsundavägen och öster om Enköpingsvägen ligger Rissne med blandad bebyggelse av bostäder och kontor. Totalt bor det ca 60 000 invånare i området.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet för den miljöfarliga verksamhet som ombyggnaden av vägen medför. För att det ska bli tydligt för såväl Vägverket, dess entreprenörer som Miljö- och hälsoskyddsnämnden vilka krav som gäller under byggtiden behöver det finnas ett kontrollprogram.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår fatta beslut om det inlämnade förslaget till kontrollprogram. Kontrollprogrammen under byggtiden för Södra respektive Norra länken har hanterats på samma sätt.

KONTROLLPROGRAMMETS INNEHÅLL

Vägverket har i samråd med miljöförvaltningarna i Stockholm, Sundbyberg, Sollentuna, Järfälla och Solna upprättat dokumentet ”E 18 Hjulsta-Kista, Kontrollprogram under byggtiden”. Kontrollprogrammet, som kan läsas i sin helhet i bilaga 1, består av ett övergripande dokument samt följande två bilagor:

1. Översiktskarta.
2. Handlingsplan buller, stomljud och vibrationer.

Figur 1: Kartan visar den nya sträckningen av E 18 efter ombyggnaden.

Det övergripande dokumentet beskriver hur Vägverket avser att kontrollera att ställda miljökrav efterföljs vid byggandet av projekt E 18 Hjulsta-Kista. Kontroll av ställda krav utförs antingen genom mätning /provtagning eller genom besiktning. Kontrollprogrammet ligger också till grund för dokumentet "Miljökrav för entreprenadens genomförande" (förkortat MEG) som Vägverket tar fram för varje entreprenad som upphandlas. Där beskrivs vilka miljökrav Vägverket ställer på entreprenören och hur entreprenören ska visa att han uppfyller kraven. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer att få respektive MEG för kännedom allteftersom de tas fram, i takt med att entreprenaderna upphandlas.

Ansvar för att kontrollprogrammet följs upp är Vägverkets, det blir alltså mot Vägverket som Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bedriva sin tillsyn.

Den ordinarie arbetstiden för byggarbetena anges till vardagar klockan 07-22. Utöver detta kan behov uppstå av arbete under andra tider. För att entreprenören ska få arbeta utanför dessa arbetstider krävs Vägverkets godkännande vilket kan lämnas först efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Buller

Frågan om buller beskrivs dels kortfattat i det övergripande dokumentet dels mer i detalj i kontrollprogrammets bilaga 2 "Handlingsplan buller, stömljud och vibrationer".

De i handlingsplanen föreslagna riktvärdena ska ses som mål och överskridanden kan rendera i åtgärder. Om entreprenören inte kan innehålla utomhusvärden med tekniskt möjliga och/eller ekonomiskt rimliga åtgärder är målsättningen att åtminstone riktvärdena för buller inomhus kan innehållas.

Vid viss byggnation nära befintlig bebyggelse kan dock även riktvärden inomhus vara svåra att innehålla. Beroende på bland annat hur höga bullernivåer som förväntas, vilken tid på dygnet och vid vilken typ av byggnad riktvärdet överskrids kan olika åtgärder vidtas. Byte av arbetsmetod, avskärmning/inbyggnad av bullerkälla, tidsbegränsning av verksamhet, förstärkning av byggnadens ljudisolering, flyttning av hyresgäster för viss tid är exempel på sådana åtgärder. Om ett riktvärde bedöms överskridas mer än enbart högst tillfälligt kommer hyresgästerna även att erbjudas evakuering. Evakuering kan även bli aktuellt i de fall då andra åtgärder inte gett avsedd verkan.

Vattenpåverkan

Länshållningsvatten som kommer att uppkomma från arbets- och etableringsområdet genom tillrinnande dag- och grundvatten ska kontrolleras så att ytvatten inte riskerar att bli förorenat. Detta vatten kommer att renas i sedimentationsanläggningar och oljeavskiljare. Flödesproportionella prov kommer att tas en gång i veckan och analyseras med avseende på pH, suspenderade ämnen, konduktivitet, totalkväve, och mineralolja. Dessutom kommer analys av metaller att ske en gång per månad. De metaller som avses är zink, kadmium, koppar, bly, krom och nickel. Om andra föroreningar misstänks kommer analys att ske av dessa.

Kraven, i form av riktvärden, som ställs på utgående vatten är anpassade till om vattnet ska avledas till Igelbäcken, som klassas som en *mycket känslig* recipient enligt stadens dagvattenstrategi, eller Bällstaån som klassas som en *känslig* recipient. Om halterna i länshållningsvattnet överskrider gällande riktvärden kommer respektive kommun kontaktas och ett åtgärdsprogram att utarbetas. Om riktvärdena inte kan innehållas trots vidtagna åtgärder kommer vattnet att pumpas till Stockholm Vattens spillvattennät (avloppsreningsverk) eller till dagvattennätet (Järva dagvattentunnel, som avleder dagvatten till Edsviken i Sollentuna kommun). För det länshållningsvatten som avleds till Stockholm Vattens avloppssystem gäller de värden som överenskommits mellan entreprenör och Stockholm Vatten.

Förorenad mark och masshantering

Förorenade massor har inte påträffats vid den provtagning av mark och asfaltprover som Vägverket utfört innan upphandling av entreprenaderna. Vid allt gräv- och schaktarbete riskerar man dock att råka på förorenade jordmassor. I kontrollprogrammet redogörs för hur man agerar då inte tidigare kända föroreningar påträffas.

För att minimera såväl kostnader som miljöbelastning föreslås att massor med visst föroreningsinnehåll återanvänds i projektet. Den miljöbelastning som minskar genom det

förfaringssättet är borttransport och transport av ersättningsmassor. Dessutom minskar behovet av nya massor.

Platsspecifika riktvärden har tagits fram för hur förorenade massor får återanvändas. Riktvärdena är baserade på en miljöriskbedömning och en hälsoriskbedömning. De platser där återanvändning av massor kan bli aktuellt är i vägområden, det vill säga antingen under hårdgjorda ytor eller i grönytor i direkt anslutning till färdigbyggd väg. Asfaltmassor avses kunna återanvändas i vägkroppen under förutsättning att halten PAH₁₆ inte överstiger 1000 mg/kg.

Transporter och luftföroreningar

Transporter ska undvikas på lokalgatorna och snarast ledas ut på huvudvägnätet och Europavägarna.

Vägverket ställer krav på emissionerna från arbetsmaskiner och lastbilar som ska användas i projektet. Vidare ställs krav på bränslekvalitet och på förebyggande åtgärder mot dammspridning. Mätning av luftföroreningar avses inte ske regelbundet utan kommer att utföras efter initiativ från Vägverket eller Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kemikaliehantering och avfall

För att en kemikalie ska få användas i projektet ska den vara registrerad, bedömd och godtagen i Vägverkets generella kemikaliehanteringssystem. Om entreprenören vill använda en annan produkt eller en produkt som innehåller ämnen som finns i Vägverkets utfasningslista eller Kemikalieinspektionens PRIO-lista krävs ett särskilt godkännande från Vägverket.

I kontrollprogrammet redogörs vidare för hur rapportering och skyddsåtgärder ska gå till samt vilka krav som ställs på bränslen och däck.

Avfall hanteras i enlighet med Avfallsförordningen (SFS 2001:1063).

Naturvärden

Markarbeten kommer att utföras inom tätbebyggda områden samt i eller intill Järva friområde. Väster om Kymplingelänken utgörs friområdet av ett kulturresevat och öster därom av ett naturresevat. Vegetation utanför arbetsområdena får inte komma till skada under entreprenadtiden.

Inventering avseende naturvärden har genomförts. På ritningar som tillhandahålls entreprenören av Vägverket finns markerat befintliga träd som skall skyddas under byggtiden. Krav på ytterligare träd som skall skyddas kan bli aktuellt.

Vid etablerings- och arbetsområden skall utsättning av områdena utföras av entreprenören i samråd med Vägverket och berörd tillsynsmyndighet. Beträffande säkerställande av biologiska spridningskorridorer skall återställande plantering ske så tidigt som möjligt.

Information och klagomålshantering

Vägverket samordnar information om projektet till myndigheter, tredje man och företag. För ändamålet har projektet en utsedd informationsenhet. Information till berörda ska förmedlas genom t.ex. spridning av informationsblad, informationsmöten, skyltar, sprängtelefoner och sms.

När arbete pågår kommer Vägverkets byggledning att vara tillgänglig för att ta emot klagomål. Under övrig tid kan man nå Vägverkets kundtjänst vilket innebär att det kommer att finnas en organisation för att ta emot klagomål dygnet runt. När klagomål kommer in tas direktkontakt med den klagande och byggledningen kontaktar Vägverkets projektorganisation som har behörighet att fatta beslut om åtgärd.

Förvaltningens synpunkter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har att ta ställning till det av Vägverket upprättade dokumentet "E 18 Hjulsta-Kista, Kontrollprogram under byggtiden" med tillhörande bilaga 1 och 2. När nämnden fattat beslut om detta kontrollprogram kommer det att få samma roll under byggtiden som både Södra och Norra länkens kontrollprogram.

Buller

Förvaltningen är positiv till den föreslagna handlingsplanen som innehåller ett program i flera steg för hantering av buller, stomljud och vibrationer från anläggningsarbetena i samband med byggandet av nya E18.

Vad gäller evakuering, som är den åtgärd som ska vidtas då inga andra åtgärder har gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för nivåer över riktvärden, anges det i handlingsplanen att evakuering ska erbjudas om ett riktvärde för buller bedöms överskridas mer än enbart högst tillfälligt. Det är oklart vad som avses med högst tillfälligt. Förvaltningen anser att evakuering ska erbjudas boende utifrån samma kriterium som vid överskridande av riktvärden för stomljud. Det vill säga då inga andra åtgärder har gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för byggbullernivåer över riktvärdena inomhus under en vecka, på samma sätt som vid byggandet av Södra länken.

Eftersom byggnationen av den nya vägen beräknas pågå under flera års tid inom ett begränsat geografiskt område så anser förvaltningen att punktsatserna i Naturvårdsverkets riktvärdestabell för byggbuller utomhus och inomhus, som handlar om begränsad varaktighet och kortvariga händelser, inte får tillgodoräknas om och om igen vid upprepade tillfällen inom byggarbetsplatsen.

Flera av de föreslagna åtgärderna beskriver hanteringen av bullerstörningar som boende kan komma att utsättas för. Förvaltningen vill dock även uppmärksamma att förutom de många boende som riskerar att bli störda av byggnationen i sina bostäder så angränsar bygget även till Igelbäckens kulturresevat som utgör ett rekreationsområde för såväl de

boende i området som besökare utifrån. Även om det i praktiken oftast är omöjligt att innehålla riktvärden för utomhusbuller vid arbeten i tätbebyggda områden så behöver bullerdämpande åtgärder även beaktas för i vart fall de mer populära besöksmålen inom Järvafältets rekreationsområden. Detta så att friluftslivets användning av reservaten kan pågå så ostört som möjligt under den fem år långa byggtiden.

Enligt underhandsuppgifter från Vägverket ska mer platsspecifika krav, som även berör rekreationsvärden, anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Sammanfattande synpunkter:

- Evakuering till ersättningsbostäder ska erbjudas vid överskridanden av Naturvårdsverkets riktvärden för byggbullernivåer inomhus (NFS 2004:15) då inga andra åtgärder gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för nivåer över riktvärden under en vecka.
- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets rekreationsområden ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Vattenpåverkan

Förvaltningen anser att det är miljömässigt motiverat att ha olika riktvärden för olika recipienter beroende på deras känslighet för föroreningar. De riktvärden som föreslås för Igelbäcken, som är Stockholms stads artrikaste bäck, är därför av naturliga skäl strängare än riktvärdena för Ballstaån som inte är en lika känslig recipient.

Utöver dessa två vattendrag finns det även två våtmarker nära Igelbäcken som staden anlagt under 2007; Skogsvaktarkärret i sydost och Hästa Groddamm i väster. Syftet med dessa två våtmarker har varit att gynna den biologiska mångfalden och friluftslivet. För att inte riskera att orsaka störningar på faunan som håller på att etableras i Skogsvaktarkärret och Hästa Groddamm får dessa två våtmarker inte användas för avledning av länshållningsvatten från det planerade vägbygget.

Sammanfattande synpunkter:

- Skogsvaktarkärret och Hästa Groddamm får inte användas för avledning av länshållningsvatten från det planerade vägbygget.

Förorenad mark och masshantering

Förvaltningen ställer sig positiv till att jordmassor med visst föroreningsinnehåll återanvänds i projektet i enlighet med Vägverkets förslag. Det är en miljömässig fördel att slippa transportera massor fram och tillbaka. Naturligtvis får inte massor finnas kvar i området om de har sådant föroreningsinnehåll att de utgör en fara för människors hälsa eller miljön.

Luftföroreningar

Luftföroreningar uppkommer genom avgaser från fordon och arbetsmaskiner, damning från fordon och arbetsredskap och från spränggaser och stoft vid sprängning. Vid Södra länken gjordes ett antal mätningar vid tunnelmynningar i samband med sprängning. Resultatet av dessa var att påverkan var mycket liten. Mot bakgrund av dessa erfarenheter ser förvaltningen inget behov av generella mätningar av luftkvaliteten. Det är tillräckligt att sådana mätningar kan påkallas i tillsynen.

Kemikaliehantering

Vid all byggverksamhet är det väsentligt att kemikalier hanteras med försiktighet. Bränslen lagras och hanteras på byggarbetsplatser med omfattande trafik med tunga fordon. För att förhindra att det sker spill och läckage är det viktigt att olika försiktighetsmått vidtas.

Kemikaliehanteringen kommer, liksom övriga miljöaspekter, att utsättas för Vägverkets och entreprenörernas egenkontroll. Ett exempel på det är Vägverkets miljöronder. Även Miljöförvaltningens tillsyn kommer att omfatta kemikaliehanteringen.

Naturvärden

År 2006 inrättade Stockholms stad Igelbäckens kulturresevat för att bevara och utveckla odlingslandskapet som har anor från bronsåldern men även visar hur området såg ut vid förra sekelskiftet. Inom kulturresevatet finns det även värdefulla naturvärden så som t.ex. de rödlistade växterna stortimjan och korskovall samt de ovanliga arterna backsippa, backtimjan och säfferot. Ett stort antal fågelarter bl.a. kornknarr, törnskata, skogsduva, hornuggla och olika rovfåglar lever i området. Dessa naturvärden utgör en del av det kulturlandskap som ska bevaras i sin helhet enligt resevatets syfte.

Förvaltningen anser att det är av största vikt att resevatets bevarandevärden skadas så litet som möjligt under byggtiden. Vissa områden är särskilt känsliga för störningar både avseende naturvärden och rekreation. Ett sådant är Skogvaktarkärret omedelbart väster om Kymplingelänken samt Igelbäckens passage under vägen. Kärret, som bl.a. är en viktig livsmiljö för fåglar och groddjur, är restaurerat och iordningställt för allmänheten och fuktängen omkring betas av kor. Eventuella arbeten inom fuktängen öster om dammen riskerar att komma i konflikt med höga natur- och rekreationsvärden och ställer därmed stora krav på hänsyn. Andra känsliga områden är torrbackarna vid Hjulstakorset där särskilt värdefull flora finns norr om Hjulstavägen på båda sidor om Akallavägen. Även innanför arbetsområdena finns känsliga områden som kräver särskild hänsyn för att där det är möjligt bevara värdefull vegetation.

För att säkerställa att naturvärdena beaktas, så långt som det är möjligt, även innanför arbetsområdena bör platsspecifika krav på särskild hänsyn anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Sammanfattande synpunkter:

- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets naturvärden, även innanför arbetsområdena, ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Information och klagomålshantering

Det är av största vikt att ha en väl fungerande kommunikation och informationsverksamhet vid den här typen av projekt. Om man sparar in eller slarvar med informationen riskerar man att få mycket mer arbete med att hantera alla de människor som känner sig drabbade av projektet. Förvaltningens erfarenheter från byggandet av Norra länken är att informationen har fungerat bra. I föreliggande projekt har många av de närboende utländskt bakgrund vilket innebär att särskilda insatser behöver göras för att nå ut till de olika folkgrupperna.

Det är naturligtvis också mycket viktigt att på ett bra sätt kunna ta hand om de klagomål som kommer att komma. Vad som inte beskrivs i kontrollprogrammet är att det också måste ske en dialog om klagomålen mellan Vägverket och Miljöförvaltningen, något som också sker vid Norra länken. Miljöförvaltningen kommer i sin tillsyn att se till att den dialogen även förs vid byggandet av nya E 18.

Sammanfattande bedömning

Förvaltningen anser att Vägverkets förslag till kontrollprogram är väl avvägt och på ett bra sätt tar tillvara de erfarenheter som finns från liknande byggprojekt. Förvaltningen föreslår därför att Miljö- och hälsoskyddsnämnden förelägger Vägverket att följa kontrollprogrammet med beaktande av nedanstående synpunkter:

- Evakuering till ersättningsbostäder ska erbjudas vid överskridanden av Naturvårdsverkets riktvärden för byggbullernivåer inomhus (NFS 2004:15) då inga andra åtgärder gett resultat och då boende kan förväntas utsättas för nivåer över riktvärden under en vecka.
- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets rekreationsområden ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.
- Skogsvaktarkärret och Hästa Groddamm får inte användas för avledning av länshållningsvatten från det planerade vägbygget.
- Platsspecifika krav som tar hänsyn till Järvafältets naturvärden, även innanför arbetsområdena, ska anges i entreprenörernas MEG-dokument.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 ”E 18 Hjulsta-Kista, Kontrollprogram under byggtiden”, inklusive
bilagorna 1 och 2.